

**BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
SREDNJOBOSANSKI KANTON
OPĆINA BUGOJNO**

**DOKUMENT OKVIRNOG BUDŽETA OPĆINE
BUGOJNO ZA PERIOD 2022.-2024. GODINU**

Bugojno, juni 2021. godine

SADRŽAJ

1. Uvod.....	3
2. Smjernice ekonomske i fiskalne politike za period 2022-2024 godine	5
3. Srednjoročna makroekonomska prognoza i fiskalna strategija BiH	9
4. Makroekonomska analiza za FBiH, SBK i Općinu Bugojno.....	13
5. Projekcije prihoda SBK za 2021. i za period 2022-2024.....	19
6. Projekcije Budžeta Općine Bugojno za period 2022-2024	22
6.1 Projekcije prihoda i primitaka za period 2022-2024.....	22
6.2. Projekcije rashoda i izdataka po ekonomskoj i funkcionalnoj klasifikaciji za period 2022- 2024.....	26
7. Pregled programa aktivnosti budžetskog korisnika, Jedinstvenog organa uprave sa potrošačkim jedinicama, za period 2022-2024 godinu.....	31
8. Mjere i preporuke za upravljanje prihodima, primicima, rashodima i izdacima u budžetu Općine Bugojno.....	33

1. Uvod

U skladu sa Zakonom o Budžetima FBiH (Službene novine FBiH, br. 102/13, 9/14, 13/14, 8/15, 91/15, 102/15, 104/16, 5/18, 11/19, 99/19) urađen je dokument okvirnog Budžeta Općine Bugojno (skraćeno: DOB) za period od 2022. do 2024. godine, koji služi kao polazna osnova za izradu Nacrta i Prijedloga Budžeta za 2022. godinu i koji sadrži projekcije Budžeta Općine Bugojno za 2022., 2023. i 2024. godinu. Dokument okvirnog budžeta (DOB) predstavlja kratkoročnu i srednjoročnu ekonomsku i fiskalnu prognozu za društveno-ekonomsko okruženje, a u okviru kojeg se projicira ekonomski i fiskalni položaj općine u trogodišnjem periodu.

Smjernice ekonomske i fiskalne politike za trogodišnji period sa viših nivoa vlasti (BiH, FBiH i SBK) trebale bi biti objavljene prije početka mjeseca juna u tekućoj fiskalnoj godini, kako bi javne uprave na lokalnom nivou (Općinski organi uprave) dobile pravovremeno informacije i statističke podatke koji su osnova za izradu Općinskog dokumenta okvirnog Budžeta za naredne tri godine. Zakonom o budžetima u FBiH („Sl.novine Federacije BiH“, br.102/13, 9/14, 13/14, 8/15, 91/15, 102/15, 104/16, 5/18, 11/19, 99/19), propisan je budžetski kalendar kojim su utvrđeni krajnji rokovi za svaku fazu budžetskog planiranja i kojim je predviđeno da DOB za naredne tri godine, kao jedinstven dokument, vlada odnosno općinski načelnik razmatra i usvaja do 30. juna tekuće godine.

Teškoća za primjenu ovako definisanih zakonskih odredbi predstavljaju činjenice da su Zakonom o budžetima u FBiH definisane iste procedure i rokovi za pripremu budžetskih dokumenata za sve nivoe vlasti, zatim da je potrebno u fazi pripreme navedenih dokumenata bazirati se na smjernicama ekonomske i fiskalne politike viših nivoa vlasti koje općine ne dobivaju u periodu pripreme svojih budžetskih dokumenata, odnosno činjenica je da smjernice za naredne tri godine sa viših nivoa vlasti (FBiH, SBK) uglavnom nisu dostupne u roku Općinskim organima uprave.

Napominjemo da je u 2020. godini zbog negativnog uticaja pandemije izazvane Corona virusom "COVID 19" nastala globalna ekonomska kriza i zbog toga očekuje se usporen ekonomski razvoj u 2021. godini na svim nivoima vlasti BiH, što će negativno uticati na priliv ukupnih prihoda, posebno na priliv poreznih prihoda koji čine prosječno 65-70 % ukupnih prihoda Općinskih budžeta. Zbog navedenih razloga, dokumenti okvirnih budžeta sa viših nivoa vlasti koji su objavljeni prošle 2020. godine nisu u potpunosti

relevantni i mogu se samo dijelom razmatrati prilikom projekcije Budžeta za naredne tri godine.

Imajući u vidu navedeno, izrada Dokumenta okvirnog Budžeta općine Bugojno za period 2022.-2024. temelji se na slijedećim dokumentima/informacijama: 1) Procjenama i projekcijama prihoda Srednjobosanskog kantona i Općina za period 2022.-2024. godine (dostavljeno Općini Bugojno od ministarstva finansija SBK, maj 2021), 2) Projekcijama prihoda od indirektnih poreza za razdoblje 2022.-2024. godine objavljenim od strane Odjeljenja za makroekonomsku analizu Uprave za indirektno oporezivanje, 3) Izvještajima o izvršenju budžeta Općine Bugojno za 2020 godinu i za period 01.01.2021. do 31.03.2021. godine (kompletirano u martu i aprilu 2021.), 4.) DOB FBiH za 2021-2023. god i DOB SBK za 2021-2023. god., 5.) Statističkim podacima objavljenim u Statističkom godišnjaku i mjesečnim statističkim pregledima Federacije Bosne i Hercegovine za 2020. i 2021. god. (Federalni zavod za statistiku, Sarajevo, 2021. godine), 6) Socioekonomskim pokazateljima po općinama u FBiH (Federalni zavod za programiranje, juni 2020), 7) Statističkim podacima od Direkcije za ekonomsko planiranje BiH (april, 2021), 8) Biltenu Zavoda za zapošljavanje SBK (januar, 2021.), 9) Smjernicama ekonomske i fiskalne politike FBiH i SBK za razdoblje 2022-2024. (maj, 2021), 10) Zahtjevima Općinskih službi (budžetskih korisnika) po osnovu dostavljene instrukcije br.1 za izradu DOB-a za period 2022-2024. godinu. **Napomena:** Statistički podaci od prethodno navedenih Zavoda, direkcija, ministarstava i drugih institucija uglavnom nisu ažurirani proteklih mjeseci 2021. godine tako da su se za makroekonomsku analizu dijelom koristili podaci iz prethodnih godina.

Procjena prihoda, primitaka i rashoda i izdataka za Općinu Bugojno za period 2022.-2024. godine je dostavljena ministarstvu finansija SBK dana 31.05.2021. godine, koja je urađena na osnovu izvještaja o izvršenju budžeta Općine za 2020. godinu, za period 01.01.-31.03.2021. kao i izvršenja budžeta za period 01.04.-31.05.2021. godine i dostavljenim projekcijama poreznih prihoda od ministarstva finansija SBK za Općinu Bugojno. Važno je imati u vidu da DOB predstavlja osnovu za planiranje godišnjeg budžeta i nije limitirajući faktor planiranja prihoda i izdataka prilikom donošenja dokumenata Budžeta, ali treba predstavljati gornju granicu rashoda za trogodišnji period prilikom pripreme budžetskih dokumenata iako je, uzimajući u obzir trenutne okolnosti (ekonomsku krizu izazvanu pandemijom), gotovo nemoguće postići identične vrijednosti projiciranih DOB-om i nacrtom, odnosno prijedlogom budžeta.

2. Smjernice ekonomske i fiskalne politike za period 2022-2024 godine

Savremena makroekonomska politika sastoji se od kombinacije mjera iz više segmenata: ekonomske, monetarne, politike platnog bilansa, dohodaka, cijena, te fiskalne politike. Fiskalna politika se može definisati kao svjesna promjena prihoda i rashoda kojima je svrha ostvarivati makroekonomske ciljeve ekonomske politike, poput pune zaposlenosti, stabilnih cijena, zadovoljavajuće stope privrednog rasta i ostvarenja eksterne ravnoteže. Pod fiskalnom politikom podrazumijeva se ponajprije upravljanje budžetskim prihodima u svrhu finansiranja javnih rashoda. Cilj je postići ekonomski rast uz istovremeno visoku zaposlenost i nisku inflaciju, a isti je u potpunosti ostvariv jedino uz kombinaciju instrumenata fiskalne politike.

Svrha smjernica ekonomske i fiskalne politike je prvenstveno definisati smjer i ciljeve ekonomske i fiskalne politike, kao i visinu finansijskih planova budžetskih i vanbudžetskih korisnika, s fokusom na dalju provedbu fiskalne konsolidacije i politike smanjenja/ograničavanja javne potrošnje na svim nivoima vlasti u BiH. Smjernice trebaju da sadrže: Strateške ciljeve ekonomske i fiskalne politike, Osnovne makroekonomske pokazatelje, Osnovne pokazatelje ekonomske i fiskalne politike, pretpostavke društvenog i privrednog razvoja za fiskalnu i za slijedeće 2 godine, Procjenu prihoda budžeta i predviđene promjene javnog duga i strategiju upravljanja dugom. Cilj Smjernica jeste uputiti djelovanje federalnih i kantonalnih ministarstava i institucija, te jedinica lokalne samouprave na politike i aktivnosti koje će najviše doprinijeti ostvarenju definisanih strateških ciljeva. Iako je pandemija COVID-19 dovela do značajnih negativnih socijalnoekonomskih posljedica, projekcije za naredno srednjoročno razdoblje prate pretpostavku o postupnom oporavku ekonomije i pozitivnim kretanjima ključnih makroekonomskih pokazatelja u BiH. Naime, nakon pada realnog BDP-a u 2020. godini od - 4,1 %, u srednjoročnom razdoblju u domaćoj privredi, predviđa se postupni oporavak ekonomske aktivnosti. U 2022. očekuje se realni rast BDP-a od 3,1 %, kojega će pratiti rast od 3,3 % u 2023. te 3,6 % u 2024. godini.

Vlada Federacije BiH je na 256. sjednici održanoj 18. februara 2021. godine usvojila Strategiju razvoja Federacije BiH 2021. - 2027. Riječ je o integriranom, multisektorskom strateškom dokumentu koji definira javne politike i usmjerava socioekonomski razvoj na teritoriju Federacije BiH. Ona je temelj za izradu mandatnih i godišnjih programa rada Vlade FBiH, programa javnih investicija (PJI), trogodišnjih i godišnjih planova rada federalnih ministarstava i institucija, dokumenta okvirnog proračuna i godišnjeg

proračuna. Strategija je podloga za usklađivanje i izradu sektorskih i strategija razvoja kantona i jedinica lokalne samouprave. Ovim dokumentom su definirana četiri strateška cilja i 18 prioriteta, a unutar ciljeva i prioriteta je definirano 78 mjera za implementaciju. Strateški ciljevi su: 1) Ubrzan ekonomski razvoj 2) Prosperitetan i inkluzivan društveni razvoj 3) Resursno efikasan i održiv razvoj 4) Efikasan, transparentan i odgovoran javni sektor. U narednom srednjoročnom razdoblju Vlada Federacije BiH planira nastaviti s provedbom mjera za ublažavanje negativnih posljedica pandemije, odnosno za oporavak i stabiliziranje gospodarstva. Planira se provođenje mjera štednje u javnom sektoru ograničavanjem rasta broja zaposlenih i rasta izdataka i doprinosa na plaće. Za ublažavanje negativnih posljedica na privredu planiraju se sredstva za Fond za ekonomsku stabilizaciju koji će se dodijeliti najugroženijim privrednim subjektima, ali i za kapitalna ulaganja i ključne ekonomske aktivnosti. Oporavak ekonomije ostvarit će se jačanjem kreditnog potencijala putem Jamstvenog fonda, što će osim povećanja bankarske aktivnosti utjecati i na poboljšanje likvidnosti i investicijske aktivnosti gospodarskih subjekata. Vlada FBiH također je planirala projekte zapošljavanja s ciljem kompenzacije izgubljenih poslova i obnavljanja trenda rasta zaposlenosti prije pandemije. U skladu sa usvajanjem strategije razvoja Federacije BiH 2021.- 2027., do kraja ove godine očekuje se ubrzo i usvajanje Strategije razvoja SBK za razdoblje 2021. – 2027. godina (Urađen je i objavljen Nacrt strategije razvoja SBK za razdoblje 2021.-2027. god.). Strategija razvoja predstavlja ključni strateško-planski dokument koji treba poticati i usmjeravati budući rast i razvoj SBK. Strategija će biti urađena uz uvažavanje postojećih strateških dokumenata po vertikalnoj i horizontalnoj razini, postojećeg socio-ekonomskog stanja i razvojnih prioriteta i potreba Kantona, raspoloživih i budućih kapaciteta. Nacrtom strategije razvoja definirano je ukupno 185 strateških projekata organiziranih u 38 mjera i 12 prioriteta. Strategijom razvoja SBK predviđen je najveći iznos finansijskih sredstava za implementaciju drugog strateškog cilja i to 66,6 %, prvog 30,9 % i trećeg 2,5 %. Ukupna vrijednost planiranih strateških projekata iznosi oko 421 milijuna KM. Postotak planiranih sredstava koji se odnosi na budžetska sredstva je 51 % dok se preostalih 49 % odnosi na ostale izvore financiranja. Ovom Strategijom SBK će biti zvanično zastupljen u participativnoj izradi Strategije razvoja FBiH i time će biti kompatibilna sa strategijom na razini države BiH, kako bi se osiguralo da se prioriteti SBK izraze i na federalnom i državnom nivou. **U skladu sa navedenim strategijama razvoja potrebno je da i Općine urade svoje vlastite srednjoročne strategije razvoja**

za isti period kako bi došlo do harmonizacije razvoja svih nivoa vlasti i kako bi se planirani infrastrukturni projekti općina/lokalnih samouprava u narednim godinama mogli realizirati kroz budžet uz pomoć viših nivoa vlasti.

Prema preliminarnim procjenama, a na osnovu objavljenih saopćenja Federalnog zavoda za statistiku za mjesec mart 2021. godine u odnosu na mart 2020., index obima industrijske proizvodnje u FBiH je iznosio 117,1. Prosječan broj zaposlenih u FBiH u mjesecu martu 2021. godine je bio 519.334 dok je prosječan broj zaposlenih u 2020. godini iznosio 520.162. Ukupan izvoz za mjesec mart 2021. u FBiH je iznosio 759,9 miliona KM dok je u februaru 2021. bio 688,6 miliona KM, što ukazuje na rast izvoza od 10,4 % za navedeni period. Također evidentiran je i rast uvoza u mjesecu martu 2021. u odnosu na februar 2021. za 21,32 %.

Iz prethodnih projekcija i statističkih podataka vidljivo je da će u narednom periodu u 2021. godini doći do postepenog povećanja obima izvoza, uvoza, broja zaposlenih ali i daljnjeg rasta cijena i inflacije zbog negativnog uticaja pandemije COVID-19 u proteklom periodu na globalno tržište roba i usluga a posebno na sektor turizma.

Uzimajući u obzir da vanjsko okruženje predstavlja glavnu strukturnu odrednicu većine ekonomskih kretanja u BiH, ono isto tako predstavlja i potencijalni izvor rizika za domaća ekonomska kretanja. Eskalacija globalnih izazova kao što su pandemija virusa "COVID 19", trgovinski ratovi, recesija američke i EU ekonomije kao i negativan rast BDP u regionu odrazio se negativno i na ekonomski rast BDP u BiH u 2020 godini. To je rezultiralo i dalje slabijom izvoznom potražnjom, odnosno usporavanjem prosječne stope rasta robnog izvoza, te će imati negativan uticaj na priliv kapitala, posebno uzevši u obzir da zemlje EU predstavljaju ključni izvor za eksterno finansiranje u BiH. Pored eksternih, potencijalni rizik za ostvarivanje makroekonomskih projekcija predstavljaju i rizici internih dinamika. Osnovni interni rizik koji bi mogao imati negativan uticaj na ekonomski rast vezan je za proces formiranja vlasti na svim nivoima vlasti BiH i nastavak nesuglasica oko reformskih procesa. Rizik u srednjem roku predstavlja i migracija stanovništva, koja dodatno prijeti smanjenju ljudskih resursa i produktivnosti, a samim time i projiciranom ekonomskom rastu.

Fiskalna politika u 2021. godini i u narednom srednjoročnom periodu treba biti fokusirana na posebnim mjerama za podršku privatnom sektoru i javnim infrastrukturnim radovima kao i mjerama u borbi protiv korupcije u cilju povećanja fiskalnog prostora politikama koje promovišu dugoročni rast i suzbijanje sive ekonomije. Ključne aktivnosti

prvenstveno podrazumijevaju djelovanje u pravcu stvaranja povoljnog i stabilnog poslovnog okruženja, atraktivnog za povećan priliv i domaćih i stranih investicija, kao glavnog generatora srednjoročnog makroekonomskog rasta.

Kontrola trošenja i dodjele javnih sredstava kroz transfere, odnosno subvencije bi se trebala pojačati implementacijom programskog budžetiranja na nivou Federacije BiH, Kantona i Općina. Stabilna fiskalna politika kroz restrikciju javne potrošnje je polazna osnova djelovanja po pitanju provedbe odgovorne politike upravljanja javnim rashodima. Preporuka je za sve nivoe vlasti provođenje restriktivne javne potrošnje u periodu 2022-2024. godina, s ciljem održavanja stabilnog finansijskog sistema i budžetske ravnoteže, te jače kontrole nad javnom potrošnjom. Provedba navedenih mjera i aktivnosti, uz fokus na nastavak provođenja mjera smanjenja ukupnih rashoda i izdataka, i zajedno sa efektima poreznih politika, omogućit će stvaranje fiskalnog prostora za javne investicije i kapitalne projekte, što će u konačnici pridonijeti stabilnosti javnih finansija na svim nivoima vlasti. Također, bitno je napomenuti da je za kreiranje fiskalnih i razvojnih politika od izuzetnog značaja i sagledavanje stanja i projekcija javnog duga. Da bi se održala stabilnost fiskalnog sistema i obezbijedio osnov za razvojne inicijative, zaduživanje treba biti na realnim i održivim osnovama na svim nivoima vlasti.

U skladu sa navedenim smjernicama za više nivoe vlasti, potrebno je da Općina Bugojno slijedi iste kako bi se najprije stabilizirao općinski budžet za 2021. godinu i što realnije planirali prihodi, primici, rashodi, izdaci i finansiranje za period 2022-2024. godinu. Priliv prihoda budžeta Općine Bugojno za period 01.01.-31.03.2021. godine je bio na zadovoljavajućem nivou, međutim zbog situacije oko pandemije u BiH, potrebno je posebno pratiti mjesečni priliv poreznih prihoda koji će po dostavljenim projekcijama od SBK u narednim godinama imati uspone i padove. Zbog toga je od krucijalne važnosti da Općinski Načelnik zajedno sa Općinskim službama (potrošačkim jedinicama) i Općinskim vijećem narednih mjeseci usaglasi stavove oko izrade Nacrta budžeta za 2022. godinu odnosno za naredne tri godine, u skladu sa Zakonom o Budžetima FBiH, na način da se smanji javna potrošnja odnosno da se smanje rashodi na stavkama u budžetu koji nisu od prioritarnog značaja za srednjoročni ekonomski razvoj a tu se prije svega misli na dio tekućih transfera koji ne doprinose makroekonomskoj dugoročnoj stabilnosti. S druge strane, subvencije javnim preduzećima za investicione i infrastrukturne projekte i subvencije malim i srednjim preduzećima i registrovanim poljoprivrednim gazdinstvima trebaju biti prioritet za naredne tri godine.

3. Srednjoročna makroekonomska prognoza i fiskalna strategija BiH

Tabela 1. Makroekonomske projekcije BiH za period 2020. - 2024. godine

Indikator	Zvanični podaci	Projekcije				
	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Nominalni BDP u mil KM	35.892	34.553	35.613	37.274	38.949	41.088
Nominalni rast u %	4,8	-3,7	3,1	4,7	4,5	5,5
BDP deflator (prethodna godina = 100)	101,8	100,4	100,7	101,5	101,2	101,8
Realni BDP u mil KM (prethodna godina = 100)	35.240	34.431	35.363	36.711	38.487	40.356
Realni rast u %	2,9	-4,1	2,3	3,1	3,3	3,6
Inflacija mjerena indeksom potrošačkih cijena u %	0,6	-1,0	0,7	1,0	1,1	1,2
Potrošnja u mil KM	33.334	32.636	33.508	34.686	35.935	37.584
Realni rast u %	2,3	-1,8	1,8	1,7	1,8	2,0
Vladina potrošnja u mil KM	6.862	7.061	7.202	7.433	7.656	7.870
Realni rast u %	0,9	2,5	1,3	0,7	0,5	0,3
Privatna potrošnja u mil KM	26.471	25.575	26.306	27.253	28.279	29.713
Realni rast u %	2,6	-2,9	2,0	2,0	2,2	2,4
Investicije (bruto) u stalna sredstva u mil KM	6.994	6.112	6.351	6.972	7.609	8.443
Realni rast u %	5,8	-10,8	2,7	8,7	7,7	9,0
Vladine investicije u mil KM	929	836	859	969	1.077	1.239
Realni rast u %	4,1	-8,3	1,2	10,8	9,0	11,7
Privatne investicije u mil KM	6.064	5.276	5.492	6.003	6.531	7.204
Realni rast u %	6,1	-11,2	3,0	8,3	7,5	8,6
Uvoz u mil KM	19.482	16.622	17.421	18.627	20.143	21.958
Nominalni rast u %	1,7	-14,7	4,8	6,9	8,1	9,0
Realni rast u %	1,3	-11,4	3,0	4,5	5,1	5,3
Izvoz u mil KM	14.286	11.647	12.386	13.459	14.716	16.175
Nominalni rast u %	0,5	-18,5	6,3	8,7	9,3	9,9
Realni rast u %	0,4	-16,5	4,7	6,0	7,1	7,4
Nacionalna bruto štednja u % BDP-a	18,5	15,8	15,9	16,5	17,0	17,6
Bilans tekućeg računa u mil KM	-1.087	-1.090	-1.332	-1.457	-1.764	-2.075
Rast u %	-1,2	29,3	3,5	7,4	13,4	15,2
Bilans tekućeg računa u % BDP-a	-3,1	-4,1	-4,2	-4,3	-4,6	-5,1

Izvor: Direkcija za ekonomsko planiranje (DEP), mart 2021. godine

U osnovnom scenariju makroekonomske projekcije za period 2020-2024 (Tabela 1.) projekcije se zasnivaju na pretpostavkama da će tokom 2021.godine doći do sveukupne ekonomske stabilnosti. Ključno uporište za ekonomska kretanja u Bosni i Hercegovini u periodu 2022-2024. godine predstavljat će kretanja u privrednoj aktivnosti u vanjskom okruženju, kao i doprinos unutarnje dinamike u stvaranju ekonomskog rasta. Osim tog poboljšanja vanjskog okruženja, vrlo važan preduvjet za oporavak ekonomskog rasta u zemlji u tom razdoblju bit će i institucionalni kapacitet zemlje u provedbi strukturnih reformi kako bi se ojačao doprinos unutarnje dinamike u njezinu stvaranju. Pod pretpostavkom da će se te okolnosti ostvariti u skladu s projekcijama DEP-a za 2022.–2024., nešto snažniji ekonomski oporavak očekuje se u Bosni i Hercegovini s prosječnom stopom ekonomskog rasta od preko 3 % na godišnjoj razini (2022: 3,1 %, 2023: 3,3 % i 2024: 3,6 %).

Prema podacima i projekcijama Direkcije za ekonomsko planiranje (DEP) i Federalnog ministarstva finansija (navedeni u tabeli 1.), može se vidjeti da se u 2020. godini u BiH desio pad realnog BDP-a od - 4,1 %, dok se zbog trenutne ekonomske stabilizacije očekuje rast 2.3 % u 2021. godini, u 2024. godini realan rast BDP trebao biti približno na nivou kao što je bio u 2019. godini.

S obzirom na visoku razinu javne potrošnje u okviru BDP-a u Bosni i Hercegovini i napore koji se ulažu kroz proces fiskalne konsolidacije u Bosni i Hercegovini u 2021. godini, očekuje se postupna stabilizacija javnih finansija u narednom razdoblju kroz smanjenje javnih rashoda i istovremeno povećanje javnih prihoda kako bi se ograničio rast javne potrošnje. U razdoblju 2022.- 2024. godine u Bosni i Hercegovini se očekuje povećanje ukupnih ulaganja po prosječnoj godišnjoj stopi rasta od oko 7,8 % (2022: 7,6 %, 2023: 7,5 %, 2024: 8,2 %).

Osim povećanja privatnih ulaganja, koja čine većinu ukupnih ulaganja (oko 80 % ukupnih ulaganja), očekuje se značajniji doprinos javnih ulaganja. Smatra se da bi napredak u procesu evropske integracije, u kombinaciji s unapređenjem poslovnog okruženja kroz reformske procese mogao povećati interes domaćih i stranih investitora za ulaganja u Bosnu i Hercegovinu. S druge strane, s obzirom na strukturu i položaj ekonomije Bosne i Hercegovine, javna ulaganja su nešto važnija poluga za poticanje ekonomskog rasta u srednjoročnom razdoblju.

Projekti u sklopu izgradnje cestovne infrastrukture i energetske projekata, kao i dostupnost sredstava od međunarodnih finansijskih institucija, mogli bi rezultirati godišnjim povećanjem javnih investicija od oko 10 %, uz njihovu adekvatnu i pravovremenu provedbu. Tako bi se u srednjoročnom razdoblju udio javnih ulaganja u BDP-u u Bosni i Hercegovini povećao na oko 3 % BDP-a.

Stabilno vanjsko okruženje uz unapređenje industrijske baze i podizanje konkurentnosti u zemlji preduvjet su za unaprjeđenje vanjskotrgovinske razmjene sa svijetom. Samo pod materijalizacijom ovih vanjskih pretpostavki u razdoblju 2022-2024., može se očekivati povećanje vanjskotrgovinske razmjene sa svijetom. U ovom slučaju, u Bosni i Hercegovini se može očekivati prosječni godišnji rast izvoza od 6,8 % pri čemu bi projicirani rast roba i usluga bio prilično ujednačen. Tako bi se u tom razdoblju, zahvaljujući tom rastu izvoza, udio izvoza u BDP-u povećao na oko 40 % na kraju 2024. godine. S druge strane, očekuje se da će se uvoz tijekom istog razdoblja kretati po nešto sporijoj godišnjoj stopi rasta od 5 %.

Preduslov za materijalizaciju navedenih projekcija makroekonomskih pokazatelja predstavlja prevazilaženje novonastalih izazova u što kraćem roku. S druge strane, prijetnju realizaciji ovih projekcija predstavljaju i unutrašnji izazovi odnosno unutrašnji rizici u Bosni i Hercegovini. Unutrašnje rizike predstavljaju složeni sistem donošenja odluka i usporen tempo provođenja ekonomskih reformi u zemlji. Eventualna kašnjenja u procesu formiranja vlasti i provođenju reformi će se negativno odraziti na planiranu dinamiku izvršenja javnih investicija što bi se sigurno odrazilo i na ukupni ekonomski rast. Što se tiče rizika u srednjem roku za period 2022.-2024. godina, oni se odnose na moguće produljenje krize uzrokovane epidemijom COVID-19 i daljnje slabljenje privredne aktivnosti u zemljama EU-a, što se uglavnom odnosi na zemlje poput Njemačke i Italije, izravno bi utjecalo na ekonomski rast u 2022. godini. Naime, pogoršanje ekonomskih mogućnosti u vanjskom okruženju vrlo vjerojatno bi ugrozilo pretpostavke u osnovnom scenariju. S druge strane, takva kretanja u međunarodnom okruženju usporila bi i produljila planirani ekonomski oporavak zemlje u srednjoročnom razdoblju. migraciju stanovništva iz Bosne i Hercegovine posebno mladog, obrazovanog i stručnog kadra što bi moglo rezultirati smanjenjem produktivnosti i sporijim rastom BDP-a od projektovanog.

Na bazi projekcija DEP-a u 2021. godini mogao bi se očekivati nominalni rast uvoza i izvoza (uz rast uvoza od 4,8 % te rast izvoza 6,3 %). Kao udio u BDP-u, bilans tekućeg

računa za 2021. godinu (prema projekcijama DEP-a) iznosio bi oko - 4,2 %, dok bi se za period 2022-2024. godina moglo očekivati da ostane na približno istom nivou (u intervalu od -4,3 % do -5,1 % BDP-a).

Projekcija DEP-a pokazuje da bi se u Bosni i Hercegovini u periodu 2022.-2024. moglo očekivati povećanje ukupnog izvoza sa godišnjim stopama rasta od 6,0 %, 7,1 % i 7,4 % u realnom smislu i respektivno. Ovo povećanje izvoza uvjetovano je stabilnom izvoznom tražnjom, proširenjem proizvodne baze i podizanjem konkurentnosti u zemlji. S druge strane, povećanje ekonomske aktivnosti u zemlji, odnosno rast domaće potražnje u okviru sektora stanovništva i korporativnog sektora kroz nešto brži rast potrošnje i investicija trebali bi rezultirati i povećanjem BiH uvoza. Prema projekcijama DEP-a očekuje se da stope rasta uvoza budu nešto niže u odnosu na izvoz i trebale bi se kretati 4,5 % u 2022. godini, 5,1 % u 2023. godini, i 5,3 % u 2024. godini. Više stope rasta izvoza od uvoznih u srednjem roku bi trebale rezultirati povećanjem izvozne zastupljenosti u BDP-na oko 40 % zaključno sa 2024. godinom. S druge strane, obzirom na nešto sporiji rast uvoza očekuje se da bi se zaključno sa 2024. godinom uvoz u okviru BDP-a trebao zadržati na oko 55 % BDP-a.

Direkcija za ekonomsko planiranje BiH procjenjuje da će neizvjesnost uzrokovana pogoršanjem epidemiološke situacije prolongirati očekivani proces ekonomske stabilizacije i oporavka u drugu polovicu 2021. godine. U prvom kvartalu 2021. je ostvaren pad naplate neizravnih poreza od 4,5 %. Imajući u vidu da je neto naplata neizravnih poreza u martu dostigla naplatu iz marta 2020., kao i visoke stope rasta uvoza i izvoza, može se zaključiti da se ekonomija i potrošnja u BiH polako oporavljaju. Glavni generatori povrata PDV-a su izvoz, uvoz i investicije. S obzirom na rast uvoza i izvoza u martu 2021. u aprilu i maju 2021., mogu se očekivati povećane isplate povrata PDV-a (Izvor: Odjeljenje za makroekonomsku analizu Uprave za indirektno oporezivanje, maj 2021.)

Međunarodni monetarni fond je u aprilu 2021. godine projicirao rast svjetske ekonomije za 6 % u 2021. godini, a u periodu 2022.-2024. godine sporiji rast po prosječnoj stopi 3,6 %, te rast ekonomije Bosne i Hercegovine od 3,5 % (World economic outlook, april 2021). Rast ekonomije Bosne i Hercegovine za period 2021.-2022. godinu projicira i Svjetska banka i to 2,8 % i 3,5 % (respektivno). Direkcija za ekonomsko planiranje opreznije je projicirala realni rast ekonomije Bosne i Hercegovine u 2021. godini od 2,3 %, te u periodu 2022.-2024. rast po prosječnoj stopi od 3,3 %. U drugoj polovini 2021.

godine se projicira stabilizacija industrijske proizvodnje, a u narednom srednjoročnom periodu i povećanje obima proizvodnje na koji će najveći utjecaj imati kao i do sada aktivnosti i stabilizacija okruženja, ali i unaprijeđenje u oblasti industrije u zemlji putem provođenja reformi koje bi trebale unaprijediti konkurentnost BiH industrijskih proizvoda.

U periodu 2022.-2024. godine na tržištu rada projicira se poboljšanje usljed pozitivnih ekonomskih aktivnosti u okruženju i u zemlji. Na rast broja zaposlenih će prvenstveno utjecati oporavak oblasti koje su u panemiji imale najveći gubitak zaposlenih kao što su industrija, trgovina, hotelijerstvo i ugostiteljstvo (projicira se rast zaposlenosti od 1 %-1,5 % u periodu 2022.-2024. godine.

4. Makroekonomska analiza za FBiH, SBK i Općinu Bugojno

Dok je u periodu od 2016. do 2019. godini u Federaciji BiH zabiljeжан rast po prosječnoj stopi od 3,2 %, u 2020. godini zbog krize uzokovane pandemijom COVID-19 procjenjuje se realni pad od - 4,4 %, a u 2021. godini očekuje se postepeni oporavak te rast ekonomije Federacije BiH kao i u godini prije krize od 2,8 %. Zvanično objavljeni podaci obima industrije u Federaciji BiH za prvi kvartal 2021. godine ukazuju na postepeni oporavak ove oblasti od 5,9 % (izračunati iz kalendarski prilagođenih indeksa obima industrijske proizvodnje). Nakon prvog mjeseca u kojem je zabilježen pad od 0,5 % u odnosu na isti mjesec prethodne godine, u drugom mjesecu počinje oporavak industrije od 1,7 %, te značajni rast od 17,1 % u trećem mjesecu. U trećem mjesecu ostvaren je rast u svim oblastima proizvodnje, a posebno u proizvodnji kapitalnih i trajnih proizvoda za široku potrošnju te intermedijarnih proizvoda. Trgovinski deficit Federacije BiH za mart 2021. godinu veći je u odnosu na prethodni mjesec za 146.418 hiljada KM i iznosi 479.202 hiljada. KM. U prvom kvartalu 2021. godine izvoz je prosječno rastao svaki mjesec za 6,61 %, a uvoz je prosječno rastao za 6,63 %. Potrošačke cijene u martu 2021. godine u odnosu na prethodni mjesec, u prosjeku su veće za 0,8 %, od kojih je najveći rast ostvaren kod cijena odjeće, obuće, prijevoza, hrane i bezalkoholnih pića. Istovremeno, cijene su manje za 0,3 % u odnosu na mart prethodne godine usljed pada cijena bezalkoholnih pića, odjeće i obuće, te komunalija i prijevoza. U februaru 2021. godine u odnosu na prethodni mjesec zabilježeno je blago poboljšanje na tržištu rada koje

se ogleda u povećanju broja zaposlenih za 0,3 % i smanjenju broja nezaposlenih osoba za 1,0 %. Ukupan broj zaposlenih osoba u februaru je iznosio je 517.693 a nezaposlenih 321.688. Prosječna mjesečna isplaćena neto plaća po zaposlenom za februar 2021. godine je iznosila 951 KM i niža je u odnosu na prethodni mjesec nominalno za 2,4 % a realno za 2,8 %, dok je u odnosu na isti mjesec prethodne godine viša nominalno za 1,8 % a realno za 3,1 %. (Izvor: Zavod za statistiku FBiH, maj 2021.)

Usporavanje ekonomske aktivnosti u značajnoj mjeri je narušilo do sada kontinuirano bilježen pozitivan trend kretanja javnih prihoda u FBiH. Tako je, ukupan nivo naplaćenih javnih prihoda u Federaciji BiH u 2020. godini iznosio nešto više od 8.803 mil. KM i bio je manji za 6,4 % ili za 603,2 mil. KM u odnosu na ostvarenje iz 2019. godine. Prateći prognoze postepenog oporavka ekonomije i pozitivnih kretanja ključnih makroekonomskih parametara, kao i tekuće pozitivne trendove naplate u prvom kvartalu 2021. godine, koji ukazuju na oporavak, pripremljene su revidirane projekcije prihoda za 2021. godinu i srednjoročne projekcije za period 2022-2024. godina.

Ukupni prihodi budžeta Federacije BiH u 2020. godini ostvareni su u iznosu od 3.886,5 mil. KM. Ukoliko se radi uporedivosti sa bazom iz 2019. godine iz navedenog iznosa isključe prihodi od doprinosa za penzijsko i invalidsko osiguranje, čije se uplate u korist budžeta Federacije BiH po prvi put vrše od 2020. godine, ostvarenje ostalih prihoda iznosi 1.863,8 mil. KM i manje je za 8,2 % ili za 166,1 mil. KM u poređenju sa 2019. godinom. Ukupan dug u Federaciji BiH na dan 31.12.2020. godine u iznosu od 6.168,63 mil. KM (27,93 % BDP-a) sastoji se od vanjskog duga u iznosu od 4.982,72 mil. KM (22,56 % BDP-a) i unutarnjeg duga u iznosu od 1.185,89 mil. KM (5,37 % BDP-a). Dug Federacije BiH na dan 31.12.2020. godine u iznosu od 3.182,17 mil. KM (14,41 %) BDP-a Federacije BiH) obuhvata 2.321,66 mil. KM vanjskog duga (10,51 % BDP) i 860,51 mil. KM unutarnjeg duga (ili 3,90 % BDP-a). Dug svih kantona na dan 31.12.2020. godine u iznosu od 439,94 mil. KM (1,99 % BDP) odnosi se na 214,81 mil. KM vanjskog (0,97 % BDP-a) i 225,13 mil. KM unutarnjeg duga (1,02% BDP-a). Dug općina i gradova u iznosu od 265,1 mil. KM (1,20 % BDP) odnosi se na 191,01 mil. KM vanjskog (0,86 % BDP) i 74,09 mil. KM unutarnjeg dug (0,34 % BDP). (Izvor: Ministarstvo finansija FBiH, maj 2021.)

FBiH se sastoji od 10 kantona a Srednjobosanski kanton (SBK) zauzima 3.189 km² površine FBiH i čine ga dvanaest općina: **Bugojno**, Busovača, Dobretići, Donji Vakuf, Fojnica, Gornji Vakuf-Uskoplje, Jajce, Kiseljak, Kreševo, Novi Travnik, Travnik i Vitez, koje čine 12,21 % ukupne teritorije Federacije BiH, odnosno 6,23 % ukupne teritorije Bosne i Hercegovine. Procjene Federalnog zavoda za statistiku pokazuju da u SBK kantonu ima oko 251.000 stanovnika, što je oko 11 % u odnosu na ukupan broj stanovnika Federacije Bosne i Hercegovine. Gustoća naseljenosti je nešto ispod prosjeka Federacije BiH (79,0 u SBK naspram 84,5 stanovnika po km² u FBiH).

Posebno u uvjetima ekonomske krize, provedba Reformske agende u cilju apliciranja za članstvo u EU je prioritet. Širok set srednjoročnih prioriteta treba biti prerađen u konkretne inicijalne mjere i pothvate, koji će biti pripremljeni i prilagođeni suočavanjem sa najavljenom recesijom i trebali bi biti provedeni u periodu od 2021 do 2024. godine, sa svakom institucijom pojedinačno i na svim nivoima vlasti. Ove mjere i pothvati trebaju biti razrađeni do daljnjih preciznijih mjera koje će Reformsku agendu pomjeriti s njene početne faze dalje u srednjoročno razdoblje. **Provedba ovog dokumenta značajno i pozitivno će utjecati na ekonomsku i fiskalnu politiku u SBK i njenim općinama.** U 2021. godini očekuje se usvajanje **Strategije razvoja SBK za razdoblje 2021. – 2027. godina.** Strategija razvoja će predstavljati ključni strateško-planski dokument koji treba poticati i usmjeravati budući rast i razvoj ovog kantona.

Prema dostupnim statističkim podacima ukupan broj poslovnih subjekata u Federaciji BiH na dan 31.12.2019. godine iznosio je 112.955, što je više za 2,2 % u odnosu na 2018. godinu. Ukupan broj poslovnih subjekata u SBK u 2019. je iznosio 10.492 i veći je za 213 ili 2,1 % u odnosu na prethodnu godinu. Broj poslovnih subjekata u SBK učestvuje u ukupnom broju poslovnih subjekata u Federaciji BiH s 9,3 %. Registriran broj pravnih osoba s 31. 12. 2019. godine u Federaciji BiH iznosio je 60.794, što je više za 2,7 % u odnosu na prethodnu godinu. Broj registriranih poslovnih subjekata u 2019. godini u Općini Bugojno (pravne osobe, jedinice u istom sistemu i obrti) je iznosio 2.169 odnosno 70 na 1000 stanovnika što je iznad prosjeka u FBiH. *(Izvor: Federalni zavod za programiranje razvoja: Socioekonomski pokazatelji po Općinama u FBiH, juni 2020. godine.)*

Tabela 2. Stanovništvo i Struktura poslovnih subjekata u SBK po općinama za 2019.

Općine	Stanovništvo	Broj preduzeća				Broj preduzeća na 1000 stanovnika
		Ukupno	Pravne osobe	Jedinice u sistemu pravnih osoba	Obrti	
UKUPNO SBK	249.879	13.179	5.198	2.687	5.294	52,7
Bugojno	30.998	2.169	720	406	1.043	70,0
Busovača	17.740	838	312	131	395	47,2
Dobretići	1.561	43	28	13	2	27,5
Donji Vakuf	13.802	652	233	149	270	47,2
Fojnica	11.723	607	219	101	287	51,8
G.Vakuf-Uskoplje	20.158	851	290	149	412	42,2
Jajce	26.479	1.013	420	225	368	38,3
Kiseljak	20.328	1.313	567	255	491	64,6
Kreševo	4.988	356	192	58	106	71,4
Novi Travnik	23.704	989	426	243	320	41,7
Travnik	52.487	2.686	1.060	628	998	51,2
Vitez	25.911	1.662	731	329	602	64,1
FBiH	2.190.098	143.823	60.794	30.868	52.161	65,7

Izvor: Federalni zavod za programiranje, Socioekonomski pokazatelji po općinama u FBiH, juni 2020.

Napominjemo da SBK nekoliko godina unazad zauzima tek 7. mjesto od 10 kantona u Federaciji BiH po indeksu razvijenosti. Po izračunu indeksa razvijenosti u 2019. godini na 1. mjestu po rangi razvijenosti unutar Srednjobosanskog kantona je bila općina Vitez.

Industrijska proizvodnja SBK i Općine Bugojno

U 2019. godini u SBK je ostvaren rast fizičkog obima industrijske proizvodnje po stopi od 1,1 %. Najveći doprinos rastu fizičkog obima industrijske proizvodnje SBK ima oblast netrajnih proizvoda za široku potrošnju (rast od 6,3 %).

U SBK ukupan izvoz je u 2019. iznosio oko 729 mil. KM što je za 5,4 % manje u odnosu na prethodnu godinu. Izvoz SBK-a učestvuje u ukupnom izvozu FBiH sa 9,6 %. Povećanje izvoza zabilježeno je u nekoliko općina Kantona, a najviše u Kreševu za 56,6 %, Fojnici za 55,4 % i Donjem Vakufu za 26,9 %, dok je najveće smanjenje izvoza zabilježeno u općini Jajce za 31,9 % i Gornjem Vakufu - Uskoplju za 7,7 % u odnosu na prethodnu godinu. U SBK uvoz je u 2019. iznosio 980 mil. KM što je za 1,5 % više u

odnosu na prethodnu godinu. Prema tome pokrivenost uvoza izvozom u SBK u 2018. godini je iznosio 78,6.

U SBK ukupan uvoz u 2019. godini je iznosio 1.043 mil. KM što je za 6,4 % više u odnosu na prethodnu godinu. Uvoz SBK-a učestvuje u ukupnom uvozu FBiH sa 7,5 %. Povećanje uvoza zabilježeno je u nekoliko općina SBK, a najviše u Fojnici za 96,9 %, Kiseljaku za 22,7 % i Bugojnu za 16,8 %, dok je najveće smanjenje uvoza zabilježeno u općini Gornji Vakuf - Uskoplje za 8,7 % i Busovači za 7,5 % u odnosu na prethodnu godinu. Trgovinski deficit Federacije BiH u 2019. godini ostvaren je u iznosu od 6.225 mil. KM i bilježi povećanje za 16,2 % u odnosu na 2018. godinu, dok je u SBK zabilježen deficit u iznosu od 315 mil. KM i bilježi povećanje za 49,7 % u odnosu na prethodnu godinu. Postotak pokrivenosti uvoza izvozom u 2019. godini u FBiH iznosi 55,4 %, a u SBK 69,8 %. **Općina Bugojno je u 2019. godini ostvarila ukupni izvoz od 65.1 miliona KM i uvoz u iznosu od 44.2 miliona KM što čini 147 % pokrivenosti uvoza izvozom.** (Izvor: Federalni zavod za programiranje razvoja, Makroekonomski pokazatelji po kantonima FBiH 2018., Sarajevo, juni 2020.)

Tržište rada SBK i Općine Bugojno

U skladu sa trendovima u 2019. godini u cijeloj BiH i na području SBK vidljiv je pad broja stanovnika, uzrokovan kako padom nataliteta tako i odlaskom radne snage sa područja SBK u inostranstvo. Na navedenu problematiku ukazuje i kontinuirano smanjenje broja učenika na 1.000/stanovnika. U 2019. godini u Federaciji BiH ostvaren je prosječan broj zaposlenih u iznosu od 531.483, što je u odnosu na prethodnu godinu više za 2,2 % ili 11.683 zaposlenih osoba. U SBK broj zaposlenih u 2019. godini je iznosio 50.583, što je u odnosu na prethodnu godinu više za 626 ili za 1,2 %. Broj zaposlenih u SBK učestvuje u ukupnom broju zaposlenih u FBiH s 9,7 %. Povećanje broja zaposlenih zabilježeno je u većini općina SBK, najviše u Dobretićima za 6,9 %, Donjem Vakufu za 4,4 % i Kiseljaku za 4,0 % dok je smanjenje broja zaposlenih zabilježeno u Kreševu za 2,7 %, Fojnici za 0,6 % i Gornjem Vakufu - Uskoplju za 0,4 % u odnosu na prethodnu godinu.

Prosječan registriran broj nezaposlenih osoba u FBiH u 2019. godini je iznosio 313.570 što je manje za 22.040 ili 6,6 % u odnosu na 2018. godinu. Registrirana nezaposlenost u SBK u 2019. godini je iznosila 33.303 osoba koja traže zaposlenje, što je u prosjeku manje za 2.191 ili 6,1 % u odnosu na prethodnu godinu. Broj nezaposlenih SBK u

ukupnom broju nezaposlenih u FBiH iznosi 10,6 %. Najveći prosječan broj nezaposlenih osoba registriran je u općinama Travnik (2,2 % od ukupnog broja nezaposlenih u FBiH) i Bugojno (1,6 %), dok je najmanji broj nezaposlenih osoba registriran u Kreševu (0,2 %) i Dobretićima (0,02 % od ukupnog broja nezaposlenih u FBiH).

Smanjenje broja nezaposlenih registrirano je u svim općinama, a najviše u Donjem Vakufu za 10,6 %, Dobretićima za 10,5 %, dok je najmanje smanjenje broja nezaposlenih registrirano u Travniku za 2,0 %.

U 2019. godini, u FBiH prosječna mjesečna isplaćena neto plaća je iznosila 928 KM i viša je za 4,4 % u odnosu na prethodnu godinu. Najviša prosječna neto plaća je isplaćena u Kantonu Sarajevo 1.153 KM, a najniža u SBK 759 KM što je više za 5,0 % u odnosu na 2018. godinu i što je 81,8 % u odnosu na prosjek FBiH. Povećanje prosječne mjesečne plaće zabilježeno je u skoro svim općinama SBK, najviše u Donjem Vakufu za 10,6 %, Travniku za 8,9 % i Vitezu za 7,4 % u odnosu na prethodnu godinu. Prosječna neto plaća u Općini Bugojno u 2019. godini je iznosila 640 KM što je 69 % u odnosu na FBiH (928 KM u 2019. godini). *(Izvor: Federalni zavod za programiranje razvoja, Makroekonomski pokazatelji po kantonima FBiH., Sarajevo, juni 2020.)*

Prema objavljenim podacima u Biltenu Službe za zapošljavanje SBK (januar 2021. godine) na dan 31.12.2021. godine na evidenciji Službe za zapošljavanje Srednjobosanskog kantona bilo je evidentirano ukupno 34.902 osoba, što je u poređenju sa stanjem kraja mjeseca decembra 2020.godine povećanje za 2188 osoba, ili 0,62%.

Broj nezaposlenih lica u općini Bugojno sa 31.12.2021.godine je iznosio 4.962 dok je broj nezaposlenih lica na dan 31.12.2020. godine iznosio 4.876. Prema tome, u januaru 2021. godini u Općini Bugojno bilježimo rast broja lica koja traže posao za 86 odnosno za 1,8 % više u odnosu na 2020. godinu *(Izvor: Bilten Zavoda za zapošljavanje SBK, januar 2021.)*.

5. Projekcije prihoda SBK za 2021. i za period 2022-2024

Strukturu javnih prihoda budžeta SBK čine prihodi po osnovu **poreznih prihoda** (većim dijelom indirektnih poreza- najviše od poreza od PDV-a i direktnih poreza- najviše od poreza na dobit i poreza na dohodak) te **neporeznih prihoda** u vidu prihoda od poduzetničkih aktivnosti i imovine, naknada, pristojbi-taksih, novčanih kazni, doprinosa i drugih prihoda a koji se ostvaruju, prikupljaju i raspoređuju prema važećim propisima na teritoriji Federacije Bosne i Hercegovine. **Ukupni prihodi, primici i finansiranje u budžetu SBK za 2020. godinu su ostvareni u iznosu od 203.4 mil. KM** dok se za 2021. godinu procjenjuju u iznosu od 222.2 mil. KM što predstavlja rast od 9,3 %. Za srednjoročni period SBK od 2022 do 2024 projicirano je ukupno povećanje prihoda, primitaka i finansiranja od 2,73 % u 2022. godini u odnosu na ostvarenje u 2020., dok se u 2023. godini predviđa smanjenje od 3,75 % i u 2024. godini povećanje od 1,67 % u odnosu na ostvarenje u 2020. godini.

Na temelju ostvarene razine prihoda i primitaka (203.416.289 KM) i ostvarene razine rashoda i izdataka (201.591.644 KM) u izvršenju budžeta SBK za 2020. godinu, ostvaren je višak prihoda nad rashodima (suficit) u iznosu od 1.824.645 KM. Ovakav finansijski rezultat nastao je uglavnom zbog restriktivnije fiskalne politike Vlade SBK na rashodovnoj strani budžeta, iako je zbog pandemije koronavirusa došlo do značajnijeg pada prihoda. Za razliku od SBK, većina općina u kantonu nije vodila računa o balansu prihoda i rashoda i na kraju su akumulirale budžetski deficit u iznosu od 11.3 mil KM u 2020. godini.

- Prihodi od indirektnih poreza iz raspodjele sa jedinstvenog računa

Prihodi od indirektnih poreza s Jedinstvenog računa su Zakonom o pripadnost javnih prihoda u Federaciji BiH (Službene novine Federacije BiH broj: 22/06, 43/08, 22/09, 35/14 i 94/15) detaljno regulisani raspodjelom prihoda od indirektnih poreza između Federacije, kantona, jedinica lokalne samouprave i direkcije za ceste.

Ukupni prihodi SBK (Kanton i Općine) od indirektnih poreza su ostvareni u iznosu od 148.5 mil. KM u 2020. godini a procenjeni su u iznosu od 145.5 mil KM za 2021. dok su projicirani u iznosu od 153.2 mil KM za 2022., 147.8 mil KM za 2023. i 156.7 mil KM za 2024. godinu.

Raspodjela prihoda od indirektnih poreza s jedinstvenog računa samo za kantonalni budžet procjenjuje se u iznosu od 121.7 milijuna KM u 2021., što predstavlja **pad od 0,34 %** u odnosu na 2020. godinu, 128.2 milijuna KM u 2022. godini što predstavlja **rast od 5 %** u odnosu na 2020. godinu. U dvije naredne fiskalne godine ovi iznosi su projicirani na 123.7 milijuna KM u 2023. godini, te 131.1 milijuna KM u 2024. godini.

Ukupni prihodi od indirektnih poreza za 12 općina/gradova SBK su također procijenjeni sa proporcionalnim padom u odnosu na ostvarenje u iznosu od 26.3 mil KM u 2020. godini odnosno za 2021. u iznosu od 23.7 mil KM, dok su projicirani za 2022. u iznosu od 25 mil KM, za 2023. u iznosu od 24.1 mil KM i za 2024. u iznosu od 25.5 mil KM. (Izvor: Ministarstvo finansija SBK, maj 2021)

U **tabeli 3.** je prikaz Izvršenja prihoda od indirektnih poreza Kantona, 12 općina/gradova SBK i posebno za općinu Bugojno sa Jedinstvenog računa za 2020. godinu i projekcije za period 2021. - 2024 godina.

Tabela 3. Prihodi od indirektnih poreza iz raspodjele sa Jedinstvenog računa

Indirektni porezi	Izvršenje 2020	Projekcije 2021	Projekcije 2022	Projekcije 2023	Projekcije 2024
Ukupno SBK	148.544.097	145.492.492	153.268.727	147.880.150	156.692.418
Kanton	122.149.250	121.731.690	128.237.965	123.729.412	131.102.523
(Bugojno)	(3.399.251)	(3.005.644)	(3.166.288)	(3.054.969)	(3.237.016)
Općine/gradovi	26.394.847	23.760.802	25.030.762	24.150.738	25.589.895

Izvor: Projekcije su urađene na bazi ukupnog plana prihoda na Jedinstvenom računu, preuzetog od strane Odjeljenja za makroekonomsku analizu Upravnog odbora Uprave za indirektno oporezivanje (OMA), mart 2021 godine.

U **tabeli 3.** su posebno prikazane projekcije prihoda od indirektnih poreza za Općinu Bugojno koji su po izvršenju u 2020. godini iznosili 3.399.251 KM. Za 2021. godini procijenjeno je da će ovi prihodi biti za 11,58 % manji u odnosu na 2020.

Za 2022., 2023. i 2024. godinu prihodi od indirektnih poreza za Općinu Bugojno se projiciraju da će biti manji u odnosu na izvršenje u 2020. godini za 6,85 %, 10,1 % i 4,77 % respektivno.

- Prihodi od direktnih poreza

Projekcija prihoda od direktnih (izravnih) poreza urađene su po ustaljenoj metodologiji, prateći makroekonomske pokazatelje (GDP-nominalni i realni rast GDP-a, inflacija, potrošnja, investicije), uz praćenje godišnjih i sezonskih trendova ostvarenja prihoda u prethodnim godinama i izmjena propisa koji tretiraju određene oblasti. Efekti naplate prihoda od poreza na dobit od uvođenja Zakona o porezu na dobit, pokazuju blagi rast za kantonalne Budžete, a koji se različito odražavaju za svaki kanton pojedinačno.

Kantoni u skladu sa Zakonom o pripadnosti javnih prihoda u Federaciji BiH prikupljaju niz drugih direktnih poreza, koji uključuju porez na dobit pravnih lica i porez na dohodak, zatim prihode po osnovu kantonalnih propisa o porezima na imovinu i niz neporeznih prihoda, koji im omogućavaju da financiraju ustavom utvrđene funkcije.

Kod direktnih poreza posebno izdvajamo porez na dohodak i porez na dobit:

U 2020. godini izvršenje prihoda za budžet SBK po osnovu **poreza na dohodak** je 17.6 milijuna KM. Procjena za 2021. je 20.1 mil KM što predstavlja **rast od 14,2%** u odnosu na ostvareno u 2020. godini. U 2020. godini izvršenje prihoda za općine/gradove po osnovu poreza na dohodak je 11.7 mil KM. Procjene za 2021. su 10,6 mil KM, što je pad od 9,4 %. Za period od 2022-2024 projiciran je također pad ovih prihoda za 6,1 % u 2022., za 1,7 % u 2023. dok će rasti za 3 % u 2024. godini.

Porez na dobit u budžetu SBK je ostvaren u iznosu od 19 mil. KM u 2020. godini a procjenjen je u iznosu od 24.8 mil. KM za 2021., dok su projekcije od 25.8 mil KM za 2022, 27 mil. KM za 2023. i 28.3 mil. KM za 2024. godinu, što ukazuje na stabilan rast poreza na dobit za naredne tri godine u odnosu na ostvareno u 2020. godini.

- Neporezni prihodi SBK uglavnom pokazuju značajne oscilacije i ovise od realizacije planova rada pojedinih ministarstava i institucija, obzirom da u ovu kategoriju čine prihodi od taksi, naknada, prihoda pružanja javnih usluga (prihodi od vlastitih djelatnosti korisnika proračuna i vlastiti prihodi), naknada prema kantonalnim zakonima i drugim propisima itd. Neporezni prihodi u 2022. godini projicirani su u iznosu od 18 miliona KM, što predstavlja rast od 2,1 % u odnosu na projekciju za 2021. godinu. U 2023. godini rast će za 5,5 % te će iznositi 19 milioa KM, dok se za 2024. godinu predviđaju u iznosu od 20.1 miliona KM, odnosno uz međugodišnji rast od 6,2 %. *(Izvor: Smjernice ekonomske i fiskalne politike SBK za razdoblje 2022-2024. maj, 2021.)*

Projekcije za srednjoročno razdoblje 2022-2024. godina prate pretpostavku o postupnom oporavku ekonomije i pozitivnim kretanjima ključnih makroekonomskih parametara, ali je njihov nivo, zbog oslabljene baze u 2020. godini, znatno skromniji u odnosu na visok historijski trend bilježen kontinuirano u zadnjih nekoliko godina.

6. Projekcije Budžeta Općine Bugojno za period 2022-2024

6.1 Projekcije prihoda i primitaka za period 2022-2024

Planirani nivo ukupnih prihoda (poreznih i neporeznih) i primitaka, koji bi trebali biti na raspolaganju za finansiranje funkcija Budžeta općine Bugojno u 2021. godini iznosi 9.685.000 KM dok su projekcije za razdoblje 2022-2024. godinu slijedeće:

- 8.350.000 KM u 2022. godini,
- 8.641.000 KM u 2023. godini,
- 9.050.000 KM u 2024. godini. **(Tabela 4.)**

Projekcija ukupnih prihoda i primitaka Općine Bugojno za 2022. godinu predviđa znatno manji iznos u odnosu na planirano u 2021. godini i to za 13,78 %, dok su veći za 15,1 % u odnosu na izvršenje u 2020 godini. U skladu sa dostavljenim projekcijama prihoda i analizama makroekonomskih parametara sa viših nivoa vlasti, evidentno je da je ekonomska kriza izazvana pandemijom "COVID 19" negativno uticala na priliv sredstava u Općinski budžet i zbog toga se za naredne 3 godine planiraju znatno manji prihodi i primici a to se posebno odnosi na prilive poreznih prihoda na koje Općine ne može značajno uticati a koji zavise od makroekonomske i fiskalne stabilnosti BiH i FBiH odnosno BDP-a, bilance uvoza i izvoza, ukupne potrošnje, investicija, zaposlenosti, inflacije i vanjskog duga svih nivoa vlasti BiH.

Tabela 4. Projekcija prihoda, primitaka i finansiranja za općinu Bugojno za razdoblje 2022 - 2024

R. b.	Ekon. kod	Opis	Ostvareno 2020.	Plan 2021.	Projekcije		
					2022.	2023.	2024.
1		PRIHODI, PRIMICI I FINANSIRANJE	7.255.613	9.685.000	8.350.000	8.641.000	9.050.000
2	710000	PRIHODI OD POREZA	5.524.290	5.355.000	5.598.500	5.571.500	5.841.500
3	711000	Porezi na dobit pojedinaca i poduzeća	10.785	11.000	12.000	15.000	25.000
4	712000	Doprinosi za socijalnu zaštitu	0	0	0	0	0
5	713000	Porezi na plaću i radnu snagu	1.086	2.000	3.000	3.000	3.000
6	714000	Porez na imovinu	775.585	780.000	790.000	820.000	850.000
7	715000	Domaći porezi na dobra i usluge (zaostale obveze na temelju poreza na promet dobara i usluga)	496	500	500	500	500
8	716000	Porez na dohodak	1.336.661	1.200.000	1.242.000	1.272.000	1.312.000
9	717000	Prihodi od neizravnih poreza	3.399.251	3.360.000	3.550.000	3.460.000	3.650.000
10	719000	Ostali porezi	426	1.500	1.000	1.000	1.000
11	720000	NEPOREZNI PRIHODI	1.461.429	2.315.000	1.751.000	1.919.000	2.058.000
12	721000	Prihodi od poduzetničkih aktivnosti i imovine i prihodi od pozitivnih tečajnih razlika	36.228	58.000	50.000	68.000	77.000
13	722000	Naknade i pristojbe i prihodi od pružanja javnih usluga	1.424.151	2.256.000	1.700.000	1.850.000	1.980.000
14	723000	Novčane kazne (neporezne prirode)	1.050	1.000	1.000	1.000	1.000
15	730000	TEKUĆI TRANSFERI (TRANSFERI I DONACIJE)	203.002	1.365.000	400.000	450.000	500.000
16	731000	Primljeni tekući transferi od inozemnih vlada i međunarodnih organizacija	2.490	0	0	0	0
17	732000	Primljeni tekući transferi od ostalih razina vlasti	200.512	1.365.000	400.000	450.000	500.000
18	733000	Donacije	0	0	0	0	0
19	740000	KAPITALNI TRANSFERI	66.887	450.000	400.000	500.000	550.000
20	741000	Primljeni kapitalni transferi od inozemnih vlada i međunarodnih organizacija	0	0	0	0	0
21	742000	Kapitalni transferi od ostalih razina vlasti	66.887	450.000	400.000	500.000	550.000
22	770000	PRIHODI PO OSNOVI ZAOSTALIH OBVEZA	5	0	500	500	500
23	777000	Prihodi po osnovi zaostalih obveza	5	0	500	500	500
24	810000	KAPITALNI PRIMICI	0	200.000	200.000	200.000	100.000
25	811000	Kapitalni primici od prodaje stalnih sredstava	0	200.000	200.000	200.000	100.000
26	813000	Primici od financijske imovine	0	0	0	0	0
27	814000	Primici od dugoročnog zaduživanja	0	0	0	0	0
28	815000	Primici od kratkoročnog zaduživanja	0	0	0	0	0

Izvor: Služba za finansije i inspeksijski nadzor Općine Bugojno maj, 2021.

Prihodi od poreza (ekonomski kod 710000)

Uključuju slijedeće poreze:

- Porez na dobit pojedinaca i poduzeća
- Porez na plaću i radnu snagu
- Porez na imovinu
- Domaći porez na dobra i usluge
- Porez na dohodak
- Prihodi od indirektnih poreza
- Ostali porezi

Očekivani ukupni iznos prikupljenih **poreznih prihoda za Općinu Bugojno** u 2021. godini iznosi 5.355.000 KM. Dalje, projekcija poreznih prihoda u 2022.godini iznosi 5.598.500 KM, u 2023. godini 5.571.500 KM i u 2024. godini 5.841.500 KM. **(Tabela 4.)**

Iz navedenog može se konstatovati da će se porezni prihodi za period 2022-2024 postepeno povećavati u odnosu na ostvareno u 2020. godini, što će uticati na povećanje ukupnih prihoda Općine Bugojno za naredne 3 fiskalne godine.

Posebno izdvajamo povećanje slijedećih poreznih prihoda:

-Porezi na imovinu (ekonomski kod 714000)

Ovi porezi obuhvataju porez na imovinu od fizičkih i pravnih lica, porez na nasljeđe i darove, porez na promet nepokretnosti fizičkih i pravnih lica i ostale poreze na imovinu, koji najviše zavise od stanja na tržištu nekretnina i provedbe zakonskih propisa.

Plan ovih prihoda za 2021. godinu je 780.000 KM, dok su projekcije za 2022.godinu 790.000 KM, za 2023.godinu 820.000 KM i za 2024. godinu 850.000 KM.

-Prihodi od indirektnih poreza (ekonomski kod 717000)

Prihode od indirektnih poreza čine: porezi na dodanu vrijednost (PDV), porezi koji pripadaju Direkciji cesta i porezi na ime finansiranja autocesta FBiH.

Najznačajniji u ovoj grupi prihoda je prihod od PDV-a, koji se zajedno sa porezima koji pripadaju Direkciji cesta i sa porezima na ime finansiranja autocesta FBiH predviđa veće ukupne prihode od indirektnih poreza u iznosu od 3.550.000 u 2022. godini, 3.460.000 KM u 2023. godini i 3.650.000 KM u 2024. godini u odnosu na ostvareno u 2020. godini, što je u

skladu sa projekcijama dostavljenim od ministarstva finansija SBK kojima je predviđeno uglavnom povećanje prihoda po ovoj osnovi.

Porez na dohodak (ekonomski kod 716000)

Prihodi od poreza na dohodak, u skladu sa smjernicama dostavljenim od SBK se projiciraju u 2022. godini 1.242.000 KM, u 2023. godini 1.272.000 KM i u 2024. godini 1.312.000 KM što je manje u odnosu na ostvareno u iznosu od 1.336.661 KM u 2020. godini.

Neporezni prihodi (ekonomski kod 720000)

Neporezni prihodi uključuju:

- prihode od poduzetničkih aktivnosti i imovine i prihode od pozitivnih tečajnih razlika
- Naknade i takse i prihode od pružanja javnih usluga (administrativne takse, komunalne takse, naknade po osnovu dodjele i korištenja građevinskog zemljišta i građenje, naknade za tehnički pregled građevina, naknade za zakup javnih površina, posebne naknade za zaštitu od prirodnih i dr. nesreća, naknade za korištenje šuma, vodne i cestovne naknade i ostale općinske naknade)
- novčane kazne

Očekivani ukupni iznos prikupljenih neporeznih prihoda u 2021. godini iznosi 2.315.000 KM. Projekcija ukupnih neporeznih prihoda u 2022. godini iznosi 1.751.000 KM, u 2023. godini 1.919.000 KM i u 2024. godini 2.058.000 KM.

Potrebno je napomenuti da su neporezni prihodi još uvijek najslabija tačka sagledavanja prihoda koji se kao takvi različito tretiraju u Federaciji BiH, kantonima i općinama, zbog čega treba uslijediti njihovo specificirano i unificirano praćenje. Također, uz neporezne prihode potrebno je da se nadležne općinske službe više angažiraju i oko povećanja tekućih i kapitalnih transfera kao namjenskih sredstva sa viših nivoa vlasti koji imaju tendenciju kontinuiranog pada zbog nedostatka sredstava i nemogućnosti viših nivoa vlasti da sufinansiraju kapitalne i investicione projekte lokalnih zajednica tj. Općina.

Napomena: Potrebno je da Općinsko vijeće do 31.12.2021. donese novu Odluku o komunalnim djelatnostima i naknadama u skladu sa Zakonom o komunalnim djelatnostima SBK (Sl. novine SBK, broj: 13/13) o kojoj značajno zavisi ukupna visina neporeznih prihoda Općine.

6.2. Projekcije rashoda i izdataka po ekonomskoj i funkcionalnoj klasifikaciji za period 2022- 2024

Očekivana projekcija rashoda i izdataka Općine Bugojno iznosi 8.350.000 KM u 2022. godini, 8.641.000 KM u 2023. godini i 9.050.000 KM u 2024. godini. Planirani ukupni rashodi i izdaci za 2022. su značajno manji u odnosu na planirano u 2021. godini što je u skladu sa ostvarenim prihodima u 2020. godini. Zbog nepodmirenih obaveza iz prethodnih godina, Općina i dalje nastoji poduzimati mjere štednje kod javne potrošnje koje bi se trebale provoditi kroz ograničavanje sredstava namjenjenih za tekuće transfere, uz istovremeno osiguranje normalnog funkcionisanja rada javne uprave kao i osiguravanje sredstava za infrastrukturne projekte i investicije. S obzirom da će usporeni ekonomski oporavak negativno uticati na priliv sredstava i u narednim godinama jedna od ključnih mjera je upravo smanjenje tekućih transfera kao i kontrola utroška sredstava za kapitalne transfere kako bi se stabilizirao budžet Općine.

Iz navedenog razloga ukupni tekući rashodi (ekonomski kod 610000) su projicirani značajno manje za 2022. godinu u iznosu od 7.857.000 KM, za 2023. godinu u iznosu od 8.046.000 KM i za 2024. godinu u iznosu od 8.400.000 KM, dok su u 2020. godini ostvareni u iznosu od 8.248.699 KM.

Ukupni kapitalni izdaci (ekonomski kod 820000) su planirani za 2021. godinu u iznosu od 695.000 KM a za period 2022-2024. godinu su projicirani u iznosu od 450.000 KM za 2022, 550.000 KM za 2023. i 600.000 KM za 2024. godinu.

Tekuća rezerva je planirana u iznosu od 40.000 KM za 2021. godinu što je približno u skladu sa prethodnim fiskalnim godinama a za period 2022-2024. godinu projicira se u iznosu od 43.000 za 2022. godinu do 50.000 KM za 2024. godinu.

U slijedećim **tabelama 5.** su prikazane projekcije rashoda i izdataka Općine po ekonomskoj i funkcionalnoj klasifikaciji za period 2022-2024. godine:

Tabele 5. Projekcije rashoda i izdataka Općine po ekonomskoj i funkcionalnoj klasifikaciji za period 2022-2024. godine

R. b.	Ekon. kod	Vrsta rashoda	Ostvareno	Plan	Projekcije		
			2020.	2021.	2022.	2023.	2024.
1		UKUPNO RASHODI I IZDACI	8.282.011	9.685.000	8.350.000	8.641.000	9.050.000
2	600000	Tekuća rezerva (pričuva)		40.000	43.000	45.000	50.000
3	610000	Ukupni tekući rashodi	8.248.699	8.950.000	7.857.000	8.046.000	8.400.000
4	611000	Plaće i naknade troškova zaposlenih	2.155.418	2.428.000	2.460.000	2.490.000	2.570.000
5	612000	Doprinosi poslodavaca i ostali doprinosi	195.991	219.000	222.000	225.000	232.000
6	613000	Izdaci za materijal, sitni inventar i usluge	477.737	576.000	610.000	615.000	630.000
7	614000	Tekući transferi i drugi tekući rashidi	3.861.931	4.246.600	3.450.000	3.500.000	3.650.000
8	615000	Kapitalni transferi	1.553.900	1.468.400	1.100.000	1.200.000	1.300.000
9	616000	Izdaci za kamate	3.722	12.000	15.000	16.000	18.000
10	820000	Ukupni kapitalni izdaci	33.312	695.000	450.000	550.000	600.000
11	821000	Izdaci za nabavu stalnih sredstava	33.312	495.000	250.000	350.000	400.000
12	822000	Izdaci za financijsku imovinu	0	200.000	200.000	200.000	200.000
13	823000	Izdaci za otplate dugova	0	0	0	0	0
14		Broj zaposlenih	84	95	94	94	94

R. b.	Funkc. kod - Klasa	RASHOCI PO FUNKCIONALNIM KATEGORIJAMA	Ostvareno	Plan	Projekcije		
			2020.	2021.	2022.	2023.	2024.
1		UKUPNO	8.282.011	9.685.000	8.350.000	8.641.000	9.050.000
2	01	OPĆE JAVNE USLUGE	3.247.675	4.484.800	4.000.000	4.100.000	4.250.000
3	02	OBRANA	0	0	0	0	0
4	03	JAVNI RED I SIGURNOST	126.500	140.000	150.000	155.000	160.000
5	04	EKONOMSKI POSLOVI	1.586.614	1.116.400	1.000.000	1.050.000	1.125.000
6	05	ZAŠTITA ŽIVOTNE SREDINE	165.001	290.000	210.000	220.000	240.000
7	06	STAMBENI I ZAJEDNIČKI POSLOVI	557.934	750.000	500.000	530.000	550.000
8	07	ZDRAVSTVO	30.000	139.400	140.000	142.000	145.000
9	08	REKREACIJA, KULTURA I RELIGIJA	1.610.048	1.627.600	1.300.000	1.350.000	1.450.000
10	09	OBRAZOVANJE	439.059	429.900	450.000	474.000	480.000
11	10	SOCIJALNA ZAŠTITA	519.180	706.900	600.000	620.000	650.000

Izvor: Služba za finansije i inspeksijski nadzor Općine Bugojno maj, 2021.

Plaće i naknade troškova zaposlenih (ekonomski kod 611000)

Planirani prosječan broj zaposlenih (državnih službenika i namještenika) u jedinstvenom organu uprave Općine Bugojno za 2021. godine je 95, uz uvjet da se popune upražnjena radna mjesta sa novim zaposlenicima. Međutim, zbog usporenog ekonomskog oporavka nije izvjesno da će se to u potpunosti ostvariti do kraja 2021. godine. Ukupno planirana potrošnja za bruto plaće i naknade zaposlenih u 2021. iznosi 2.428.000 KM dok je projicirani iznos za 2022. godinu 2.460.000 KM (za 94 zaposlenih), za 2023. godinu projicirani iznos je 2.490.000 KM (za 94 zaposlenih) i za 2024. godinu 2.570.000 KM (za 94 zaposlenih). Prema tome, projicirani prosječan broj zaposlenih u organu uprave Općine Bugojno za period 2022.-2024. godinu je 94 uzimajući u obzir odlaske zaposlenih u penziju i zapošljavanje novih državnih službenika i namještenika.

Izdaci za materijal, sitni inventar i usluge (ekonomski kod 613000)

Ukupna izdvajanja za materijalne troškove, sitni inventar i usluge Općine Bugojno procjenjuju se na 576.000 KM u 2021. god., 610.000 KM u 2022., 615.000 KM u 2023. godini i 630.000 KM u 2024. godini. Putni troškovi, nabavka materijala, komunalni izdaci, troškovi energije, izdaci za tekuće održavanje i ugovorene usluge su realno planirani i neizbježni kad je u pitanju funkcionisanje rada Organa uprave, odnosno pružanje kvalitetne i profesionalne usluge građanima, kao i potrebe za sredstvima za rad Općinskog vijeća, Općinskih službi i mjesnih zajednica.

Tekući transferi (ekonomski kod 614000)

Ukupna izdvajanja za tekuće transfere su planirana u iznosu od 4.246.600 KM za 2021., dok su za naredne tri godine ista sredstva smanjena zbog smanjenja poreznih ali i neporeznih prihoda Općine. S tim u vezi projicirana su sredstva za tekuće transfere u iznosu od 3.450.000 KM za 2022. godinu, 3.500.000 KM za 2023. godinu i 3.650.000 KM za 2024. godinu. Drugi razlog smanjenja projiciranih iznosa za ovu namjenu za period 2022-2024 u odnosu na tekuću 2021 godinu leži u činjenici da opreznije planiranje neporeznih prihoda narednih godina zahtjeva i mjere štednje za sve korisnike budžetskih sredstava dok su bruto plaće zaposlenih zakonski regulisane a materijalni troškovi za rad javne uprave i Općinskog vijeća su minimalno planirani. Uz mjere štednje, budžetsko programiranje je sigurno jedno od rješenja problema nerealne potrošnje krajnjih korisnika tekućih transfera. Po pitanju izrade programa potrošnje po

kojima bi se finansirali svi korisnici budžetskih sredstava, potrebno je da se svi akteri uključe u proces planiranja i izrade dokumenata Budžeta kako bi se sredstva trošila realno, namjenski i transparentno. Kako bi se budžetsko programiranje realizovalo u skladu sa Zakonom o Budžetima FBiH i ostalim zakonskim propisima, potrebno je da sve potrošačke jedinice organa uprave (općinske službe) urade pojedinačne programe utroška sredstava za tekuće i kapitalne transfere i izdatke kako bi služba za finansije i inspeksijski nadzor mogla pratiti namjenski i transparentan utrošak sredstava iz Budžeta.

Kapitalni transferi (ekonomski kod 615000)

Ukupna izdvajanja za kapitalne transfere su planirana u iznosu od 1.468.400 KM za 2021. godinu dok su projekcije za razdoblje 2022-2024 slijedeće: 1.100.000 KM za 2022. god., 1.200.000 KM za 2023. godinu i 1.300.000 KM za 2024. godinu. Uzimajući u obzir trenutni usporeni ekonomski oporavak, potrebu za obnovom infrastrukture na teritoriji Općine i uzimajući u obzir dijelom dostavljene i nepotpune zahtjeve korisnika za finansiranje infrastrukturnih projekata iz prošle godine koje je Služba za finansije i inspeksijski nadzor zaprimila od nadležnih Općinskih službi, iznosi za kapitalne transfere su projicirani za period 2022-2024. u manjim iznosima od ostvarenja u 2020. godini.

Infrastrukturni i kapitalni projekti kao i razvojni programi koje Općina planira realizovati i implementirati za period 2022-2024. godine nisu navedeni u Nacrtu dokumenta strategije razvoja Općine za period 2011-2020, jer se isti treba revidirati odnosno uraditi novi. Upćenito, najvažniji razvojni programi u budućem dokumentu strategije razvoja Općine trebaju uključiti: Izgradnju infrastrukture sufinansiranjem projekata u nadležnosti javnih preduzeća, podršku razvoju malih i srednjih preduzeća, razvoj poljoprivredne proizvodnje i kreiranje poslovnog okruženja za privlačenje investicija. Općina Bugojno će nastojati da za period od 2022-2024. započne i završi veći dio projekata koji su planirani pod svakim pojedinačnim programom budžetskih korisnika (općinskih službi) i u skladu sa svojim mogućnostima i nadležnostima.

Ukupni kapitalni izdaci (ekonomski kod 820000) se uglavnom odnose na održavanje zgrade Općine, nabavku opreme i infrastrukturne projekte za građevine i mostove koji se vode kao stalno sredstvo Općine a planirani su u iznosu od 695.000 KM za 2021. godinu dok su projicirani od 450.000 KM do 600.000 KM za period 2022- 2024. godinu.

***Napomena A: Izdaci za finansijsku imovinu (ekonomski kod 822000)** se odnose na neraspoređeni višak prihoda i rashoda koji je planiran u iznosu od 200.000 KM za 2021. godinu a projiciran je u iznosu od 200.000 KM za svaku godinu za period 2022-2024. godinu a svrha je podmirivanje obaveza iz proteklih perioda.*

Napomena B: Izdaci za otplate duga (ekonomski kod 823000)

Ostatak otplate kredita u 2019. godine odnosio se na kredit kod Razvojne banke za rekonstrukciju Ulice Sultan Ahmeda koja je završena u roku u 2012. godini. Otplata kredita koja je uključivala i posljednju ratu kredita je ostvarena u iznosu od 38.480 KM u 2019. godini i time su okončane sve dugoročne obaveze Općine po pitanju navedenog kreditnog zaduženja. Općina Bugojno nije planirala nova dugoročna zaduženja u 2021. godini dok za razdoblje 2022-2024. nije isključena opcija novog zaduživanja, zavisno od priliva sredstava i infrastrukturnih projekata od vitalne važnosti za dugoročni razvoj općine.

Budžetska potrošnja po funkcionalnoj klasifikaciji (Rashodi po funkcionalnim kategorijama iz Tabele 5)

Iz pregleda rashoda po funkcionalnoj klasifikaciji vidljivo je da se najveći dio sredstava usmjerava prema aktivnostima općih javnih službi (regulisano zakonom) odnosno prema povećanju kvalitete usluga građanima kao i zaposlenju visoke i srednje stručne spreme u organu uprave. Potrošnja usmjerena prema ekonomskim, stambenim i zajedničkim poslovima je posebno značajna jer je prioritet Općine da kroz izgradnju infrastrukture stvara preduslove za investicije i razvoj ali i da na taj način poticanjem implementacije projekata pomogne lokalnim građevinskim firmama i cjelokupnoj privredi Općine. S druge strane, za period od 2022. do 2024. planira se realno smanjenje potrošnje za sve aktivnosti u skladu sa prilikom ukupnih prihoda Općine kako bi se stabilizirao budžet.

7. Pregled programa aktivnosti budžetskog korisnika, Jedinstvenog organa uprave sa potrošačkim jedinicama, za period 2022-2024. godinu

Strateški cilj budžetskog korisnika, jedinstvenog organa uprave je blagovremeno i potpuno ostvarivanje programskih aktivnosti Načelnika Općine zajedno sa potrošačkim jedinicama odnosno općinskim službama.

Tabela 6. Pregled programa aktivnosti po potrošačkim jedinicama (Načelnik i Općinske službe) za period 2022-2024.

Lista programa aktivnosti potrošačkih jedinica	Plan za 2021.	Projekcije			Nosioč aktivnosti	Izvor finansiranja
		2022.	2023.	2024.		
1. Program aktivnosti Općinskog Načelnika <u>Obuhvata:</u> troškove plaća i naknada zaposlenih, doprinose, izdatke za materijal i usluge, tekuću rezervu i izdatke za opremu	164.000	170.000	175.000	180.000	Načelnik	Vlastita sredstva
2. Program aktivnosti Stručne službe općinskog vijeća i Načelnika <u>Obuhvata:</u> troškove plaća i naknada zaposlenih, doprinose, izdatke za materijal i usluge (posebno za rad vijećnika i komisija), parlamentarne stranke, izbornu komisiju, nabavku opreme, održavanje kasarne i rekonstrukciju zgrade Općine	1.295.300	1.150.000	1.220.000	1.250.000	Sekretar općinskog vijeća i načelnika	Vlastita sredstva, sredstva sa viših nivoa vlasti, donacije
3. Program aktivnosti Službe za civilnu zaštitu. <u>Obuhvata:</u> troškove plaća i naknada zaposlenih, doprinose, izdatke za materijal i usluge, tekuće transfere (elementarne nepogode i deminiranje) i nabavku opreme	210.500	230.000	236.000	250.000	Pomoćnik načelnika	Vlastita sredstva, sredstva sa viših nivoa vlasti, donacije

4. Program aktivnosti Službe za privredu, društvene djelatnosti i opću upravu <u>Obuhvata:</u> troškove plaća i naknada zaposlenih, doprinose, izdatke za materijal i usluge, tekuće transfere-posebni programi za sport, kulturu, NVO, obrazovanje, poduzetništvo, poljoprivredu, poduzetništvo i ostalo i izdatke za opremu.	4.017.300	3.250.000	3.300.000	3.450.000	Pomoćnik načelnika	Vlastita sredstva, sredstva sa viših nivoa vlasti, donacije
5. Program aktivnosti Službe za urbanizam, građenje, geodetsko-katastarske i imovinsko pravne poslove. <u>Obuhvata:</u> troškove plaća i naknada zaposlenih, doprinose, izdatke za materijal i usluge, kapitalne izdatke i transfere i izdatke za opremu.	511.000	550.000	560.000	600.000	Pomoćnik načelnika	Vlastita sredstva, sredstva sa viših nivoa vlasti, donacije
6. Program aktivnosti Službe za stambeno komunalne poslove, obnovu i razvoj MZ <u>Obuhvata:</u> troškove plaća i naknada zaposlenih, doprinose, izdatke za materijal i usluge, tekuće transfere- posebni programi za transfere i subvencije, izdatke za nabavku stalnih sredstava (oprema), kapitalne transfere drugim nivoima vlasti, kapitalne transfere pojedincima (obnova kuća)	2.859.400	2.350.000	2.480.000	2.630.000	Pomoćnik načelnika	Vlastita sredstva, sredstva sa viših nivoa vlasti, donacije
7. Program aktivnosti Službe za finansije i inspekcijski nadzor <u>Obuhvata:</u> troškove plaća i naknada zaposlenih, doprinose, izdatke za materijal i usluge, tekuće transfere (povrat poreza), izdatke za opremu, otplatu kredita, izdatke za kamate, neraspoređeni višak prihoda i rashoda (pokriće deficita iz ranijih godina samo za 2021. godinu)	627.500	450.000	470.000	490.000	Pomoćnik načelnika	Vlastita sredstva, sredstva sa viših nivoa vlasti, donacije
8. Program aktivnosti za pokriće deficita iz ranijih godina za period 2022-2024. godinu (Neraspoređeni višak prihoda i rashoda)	0	200.000	200.000	200.000	Općina Bugojno kao jed.organ uprave	Vlastita sredstva
UKUPNO	9.685.000	8.350.000	8.641.000	9.050.000		

Izvor: Služba za finansije i inspekcijski nadzor Općine Bugojno, juni 2021.

Programi aktivnosti svih potrošačkih jedinica-Načelnika i općinskih službi **u tabeli 6.** čine ukupnu programsku aktivnost jedinstvenog organa uprave. Potrošačke jedinice odnosno Načelnik i općinske službe, kao budžetski korisnici, su dužni da u sklopu navedenih programskih aktivnosti izrade pojedinačne programe koji će obuhvatiti sve tekuće i kapitalne transfere/subvencije pojedincima, udruženjima, javnim preduzećima i ustanovama klasifikovane po funkcionalnim kategorijama iz slijedećih oblasti: Opće javne usluge, odbrana, javni red i sigurnost, ekonomski poslovi, zaštita životne sredine, stambeni i zajednički poslovi, zdravstvo, rekreacija-sport, kultura i religija, obrazovanje i socijalna zaštita.

8. Mjere i preporuke za upravljanje prihodima, primicima, rashodima i izdacima u budžetu Općine Bugojno

Preporuke i mjere za fiskalnu i makroekonomsku politiku Općine za period 2022-2024 :

- Restriktivna politika prema potrošnji budžetskih sredstava posebno u uvjetima ekonomske krize izazvane pandemijom COVID19
- Budžetska disciplina i jačanje fiskalne odgovornosti korisnika budžetskih sredstava (potrošačkih jedinica; Načelnika i Općinskih službi)
- Uvođenje trezorskog poslovanja i uspostava efikasnog internog sistema kontrole i nadzora nad utroškom sredstava svih potrošačkih jedinica
- Jačanje makroekonomske stabilnosti (važna uloga nadležnih službi, privatnog sektora, javnih preduzeća, javnih ustanova i ostalih korisnika budžetskih sredstava)
- Provođenje daljnje reforme javne uprave, javnih preduzeća i javnih ustanova
- Provođenja mjera za poticanje zaposlenosti u javnom i privatnom sektoru
- Poboljšanje naplate poreznih i neporeznih prihoda primjenom zakonskih propisa
- Koordinacija, saradnja i pojačane aktivnosti svih korisnika budžetskih sredstava u prikupljanju javnih prihoda sa svih nivoa vlasti
- Donošenje Odluka i drugih općih i pojedinačnih akata za uređivanje svih oblasti u skladu sa zakonima i nadležnosti Načelnika i Općinskog vijeća.

- Sprovođenje svih zakonskih i podzakonskih akata sa viših nivoa vlasti kao i usklađivanje svih pravnih regulativa općine sa važećim zakonima a koje nisu još uvijek usklađene.

Na osnovu procijenjenog okvira raspoloživih prihoda i prioriteta politika Općine s jedne strane, zatim analize objavljenih dokumenata sa viših nivoa vlasti i finansijskih zahtjeva korisnika Budžeta (djelomično dostavljeni od potrošačkih jedinica-općinskih službi) ovim dokumentom okvirnog Budžeta Općine Bugojno predloženi su prioriteti potrošnje za naredni trogodišnji period, a u skladu s tim i početne gornje granice rashoda korisnika Budžeta za 2022., 2023. i 2024. godinu.

***Napomena:** Ograničavajući faktor za utvrđivanje predloženih prioriteta potrošnje i početnih gornjih granica rashoda je projicirani okvir raspoloživih prihoda prikazan u tabeli 4. (Projekcija prihoda, primitaka i finansiranja općine Bugojno za period 2022.- 2024. godinu).*

Pripremila:

Služba za finansije i inspeksijski nadzor Općine Bugojno

Broj: 07-14-00390-21

Bugojno, juni 2021. god.

NAČELNIK OPĆINE

Hasan Ajkunić, s.r.